

ДІАГНОСТИКА СОЦІО-ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД

Брошкова С.Л.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень, м. Одеса

У цей час потреба в підвищенні добробуту населення є рушійною силою внутрішніх соціально-економічних процесів на територіях різного рівня. Разом із цим, слід зазначити, що прояви ці різні, залежно від того, яким образом і наскільки ефективно використовується природно-ресурсний, матеріально-технічний, інфраструктурний і трудовий потенціал території.

Однією з умов, що визначають високий рівень соціально-економічного розвитку території, є необхідність формування й реалізації комплексної стратегії розвитку, заснованої на розробці принципово нової моделі економічного росту, моделі, що орієнтує не на прискорені темпи росту, а на стабільний соціально-економічний розвиток, що не руйнує природної основи.

Одним з найбільш важливих екологічних показників є фактичний рівень забруднення компонентів і всього природного середовища в цілому за досліджуваній період часу. Оскільки рівень забруднення є науково обґрунтованою величиною, що становлять його показники підлягають нормуванню, плануванню й прогнозуванню, а його максимальна величина – це верхня межа рівня забруднення даної території, що пропонується нами розглядати як екологічний рейтинг.

Таким чином, під екологічним рейтингом території пропонується розуміти сукупність показників, що характеризують рівень забруднення на конкретній території в певний момент часу.

У цілому, екологічна ситуація територіальних утворень може бути ранжирувана за значністю екологічного рейтингу, що дозволяє визначити екологічну ємність території. Таким чином, екологічна ємність території характеризує стабільність природних комплексів до техногенних навантажень і визначається здатністю основних компонентів навколишнього середовища до самоочищення і самовідновлення. При оцінці екологічної ємності враховуються природні й техногенні фактори, а також незбалансованість природних комплексів, що виникла під впливом власних і зовнішніх техногенних навантажень.

Урботехногенний потенціал, інакше техногенна напруженість території, визначається на основі спільного аналізу ряду показників, до яких відносять чисельність і щільність населення, частку міського населення, вартість основних виробничих фондів, валовий випуск продукції по видах економічної діяльності, щільність транспортної мережі й обсяги роботи міського транспорту, що в цілому характеризує наявність і ступінь використання наявних на даній території соціально-економічних ресурсів.

Основним підходом до оцінки екологічної ситуації на регіональному рівні є порівняльний аналіз стану природокористування, як окремих територій у регіоні, так і порівняльна характеристика аналізованого регіону з іншими регіонами країни.

На основі результатів теоретико-аналітичного дослідження даної тематики, нам представляється можливим акцентувати увагу на наступних аспектах.

1. З огляду на динаміку сучасного промислового розвитку територій, варто використовувати інтегровані моделі стабільності регіональної системи, що дозволяють установлювати головні протиріччя між основними підсистемами: соціумом, економікою й екологією, що дозволить по-новому розглядати взаємодію цих підсистем, визначаючи тенденції їхнього функціонування й розвитку.

2. Рішення проблеми діагностики еколого-економічного стану регіону може бути досягнуте при використанні комплексного підходу, що дозволяє ранжирувати територію регіону залежно від ступеня її соціально-економічної стабільності. При цьому слід зазначити, що підвищення рівня стабільності регіональної системи може бути реалізоване за допомогою переходу окремих її елементів з депресивного стану в більше стійке.

3. Ґрунтуючись на спільності властивостей і закономірностей розвитку соціально-економічних і біологічних систем, можливо, констатувати, що одним із проявів такої їхньої властивості, як життєздатність, є стабільність. Саме тому основна мета регіонального стійкого розвитку укладається в тім, щоб з урахуванням реальних обмежень і об'єктивних процесів забезпечити максимум можливих соціальних, економічних і природних благ, створюючи, таким чином, умови для динамічного розвитку без виникнення погрози дисбалансу між основними підсистемами регіону.

Таким чином, доцільне використання природно-ресурсного потенціалу може служити своєрідним стартовим капіталом у досягненні більш високих стратегічних цілей, а також мати економіко-екологічну стабільність стану природокористування регіону в цілому.